

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της φοιτήτριας Νιφόρα Ευγενίας
Ξ2018089

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Μετάφραση και μεταφραστικός σχολιασμός της 5ης Έκθεσης Προόδου σχετικά με την εφαρμογή της κοινής δέσμης προτάσεων που εγκρίθηκαν από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 6 Δεκεμβρίου 2016 και στις 5 Δεκεμβρίου 2017 από την γαλλική προς την ελληνική γλώσσα.

ΕΠΟΠΤΕΣ:
Μιχάλης Πολίτης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Σωτήρης Λίβας, Καθηγητής

Κέρκυρα, Ιούνιος 2022

Μετάφραση και μεταφραστικός σχολιασμός της 5ης Έκθεσης Προόδου σχετικά με την εφαρμογή της κοινής δέσμης προτάσεων που εγκρίθηκαν από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 6 Δεκεμβρίου 2016 και στις 5 Δεκεμβρίου 2017 από την γαλλική προς την ελληνική γλώσσα.

Περιεχόμενα

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ5

2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ6

3. ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ17

4. ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ28

A. Επιλογές, Έννοιες και Επεξηγήσεις Όρων28

B. Ορολογία, Σημασιολογικού και Πραγματολογικού χαρακτήρα επιλογές31

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ34

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία σηματοδοτεί την λήξη της πορείας μου ως φοιτήτρια προπτυχιακού επιπέδου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας (ΤΞΓΜΔ) του Ιονίου Πανεπιστημίου ενώ η εκπόνηση της την μεγαλύτερη μεταφραστική πρόκληση που κλήθηκα ποτέ να αντιμετωπίσω κατά την διάρκεια των τεσσάρων ετών φοίτησης. Πρόκειται για τη μετάφραση της πέμπτης κατά σειρά έκθεσης προόδου μεταξύ του NATO και της ΕΕ, η οποία καλύπτει την περίοδο από τον Ιούνιο του 2019 έως τον Ιούνιο του 2020 κι αναφέρει λεπτομερώς την πρόοδο που σημειώθηκε κατά την εφαρμογή των 74 κοινών προτάσεων, εκθέτοντας τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν στους διάφορους τομείς συνεργασίας όπως την καταπολέμηση υβριδικών απειλών, την επιχειρησιακή συνεργασία ιδίως σε θαλάσσια ζητήματα, την κυβερνοασφάλεια και την κυβερνοάμυνα καθώς και την αμυντική ικανότητα. Πολλά στοιχεία που αναφέρονται στο σύνολο των κοινών προτάσεων έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντικά στο πλαίσιο της πανδημίας από διάφορες απόψεις, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της παραπληροφόρησης και της εχθρικής προπαγάνδας, της υλικοτεχνικής υποστήριξης που μπορεί να παρασχεθεί για τη διευκόλυνση της παροχής βοήθειας, την καταπολέμηση των απειλών στον κυβερνοχώρο και τον προβληματισμό σχετικά με τις επιπτώσεις αυτής της κρίσης στις δεσμεύσεις κάθε οργανισμού σε διάφορα θέατρα επιχειρήσεων.

Η εύρεση του παρόντος κειμένου-αφετηρίας δεν αποτέλεσε εύκολη υπόθεση. Επηρεασμένη από τον αντίκτυπο της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, αναζήτησα ένα πολιτικού ενδιαφέροντος έγγραφο το οποίο αφενός θα άπτεται του διεθνούς γίνεσθαι και αφετέρου θα αποτελεί μία πολυδιάστατη απεικόνιση της πολιτικής σκακιέρας σήμερα. Η δίμηνη αναζήτηση μου τελεσφόρησε έπειτα από επίσκεψη στον ιστότοπο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/defence-security/defence-security-timeline/#>), όπου και εντόπισα το παρόν έγγραφο στην γαλλική και αγγλική γλώσσα. Με αφορμή, λοιπόν, την απουσία ελληνικής μετάφρασης κι έπειτα από ώριμη σκέψη κατέληξα στην επιλογή του παρόντος συμφωνητικού. Η αφοσίωση, άλλωστε, και η αγάπη που τρέφω για τα πολιτικονομικά κείμενα με ώθησαν στην διαλογή του αποδεικνύοντας για μια ακόμη φορά ότι η ενασχόληση με τις πολιτικές επιστήμες αποτελεί μονόδρομο για μένα. Παρατίθενται παρακάτω συγκεκριμένες λέξεις-κλειδιά ως προς την στοιχειώδη ενημέρωση του τι πρόκειται να ακολουθήσει.

Λέξεις-Κλειδιά: NATO, ΕΕ, CBRN, υβριδικές απειλές, προπαγάνδα, MEDEVAC, αποκλιμάκωση στη Μεσόγειο, EUNAVFOR MED, κυβερνοασφάλεια, κυβερνοάμυνα, CDP, στρατιωτική άμυνα, CARD, NDPP, PARP, PESCO, 74 κοινές προτάσεις, Κέντρο Αριστείας Στρατηγικής Επικοινωνίας.

2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο ενέκριναν 74 κοινές προτάσεις για την εφαρμογή των διατάξεων της κοινής δήλωσης που υπεγράφη στη Βαρσοβία στις 8 Ιουλίου 2016 από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τον Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Βορειοατλαντικής Συνθήκης (ΝΑΤΟ). Μια πρώτη σειρά προτάσεων εγκρίθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2016 και μια δεύτερη στις 5 Δεκεμβρίου 2017.

Εκθέσεις προόδου σχετικά με τη συνέχεια που δόθηκε σε αυτές τις προτάσεις, υποβλήθηκαν σε τακτά χρονικά διαστήματα τα δύο συμβούλια, τον Ιούνιο του 2017, τον Δεκέμβριο του 2017, τον Ιούνιο του 2018 και τον Ιούνιο του 2019, σε εφαρμογή των εντολών των υπουργών των κρατών-μελών των δύο οργανισμών. Αυτή η έκθεση, η πέμπτη κατά σειρά που έχει συνταχθεί, καλύπτει την περίοδο από τον Ιούνιο του 2019 έως τον Ιούνιο του 2020. Αναφέρει λεπτομερώς την πρόοδο που σημειώθηκε κατά την εφαρμογή των 74 κοινών προτάσεων, εκθέτοντας τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν στους διάφορους τομείς συνεργασίας.

Αξίζει να επισημανθούν ιδιαίτερα τα ακόλουθα στοιχεία:

- Ο πολιτικός διάλογος συνέχισε να κλιμακώνεται σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις μορφές, συμπεριλαμβανομένου του διαλόγου με τηλεδιάσκεψη, ενώ συνεχίστηκε η ανταλλαγή απόψεων. Αυτός ο διάλογος παραμένει ουσιαστικό εργαλείο για την οικοδόμηση αμοιβαίας κατανόησης και εμπιστοσύνης όπως και για τη διασφάλιση της αμοιβαίας διαφάνειας, μεταξύ των Συμμάχων και των κρατών-μελών της ΕΕ, καθώς και για τη διασφάλιση στενής συνεργασίας μεταξύ τους.
- Ο δομημένος διάλογος για τη στρατιωτική κινητικότητα, που διεξάγεται σε επίπεδο υπηρεσιών, συνεχίζει να προωθεί την ανταλλαγή πληροφοριών για μια σειρά βασικών θεμάτων: στρατιωτικές ανάγκες, υποδομές μεταφορών, μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων, τελωνεία και άδειες για διασυνοριακές μετακινήσεις.
- Στον τομέα της στρατηγικής επικοινωνίας, η συνεργασία επικεντρώθηκε κυρίως στην ενίσχυση του μηχανισμού που χρησιμοποιούν οι δύο οργανισμοί για να ειδοποιούν ο ένας

τον άλλον σε περίπτωση εκστρατειών παραπληροφόρησης και εχθρικών ενεργειών ενημέρωσης, καθώς και στη βελτίωση των ικανοτήτων ανίχνευσης, ανάλυσης και αποκάλυψης παραπληροφόρησης.

- Η ΕΕ και το NATO συνεχίζουν να διασφαλίζουν τη συνοχή μεταξύ των στοιχείων των αντίστοιχων διαδικασιών αμυντικού σχεδιασμού τους, όπου οι ανάγκες αλληλεπικαλύπτονται, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα και την αρμοδιότητα κάθε οργανισμού. Κάθε οργανισμός διασφαλίζει επίσης τη συνοχή μεταξύ των δικών του έργων και δραστηριοτήτων και εκείνων του άλλου.

Το πρώτο εξάμηνο του 2020, η κρίση που προκλήθηκε λόγω της πανδημίας του COVID-19 άσκησε πίεση σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και τις χώρες της Συμμαχίας και αποκάλυψε την ύπαρξη τρωτών σημείων που, ελλείψει κατάλληλων μέτρων, θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις στη συνολική ασφάλεια της Ευρωατλαντικής κοινότητας και των εταίρων της. Η υγειονομική κρίση είχε επίσης επιπτώσεις στην πρόοδο των εργασιών για τις 74 κοινές προτάσεις: τα πρακτικά προβλήματα που προκάλεσε έβαλαν προσωρινά φρένο στις αλληλεπιδράσεις.

Από την έναρξη της πανδημίας, η ΕΕ και το NATO επιχειρούν να εξασφαλίσουν, τόσο σε πολιτικό όσο και σε επίπεδο υπηρεσιών, έναν στενό συντονισμό των αντίστοιχων δραστηριοτήτων τους στους κοινούς τομείς αρμοδιοτήτων. Πολλά στοιχεία που αναφέρονται στο σύνολο των κοινών προτάσεων έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντικά στο πλαίσιο της πανδημίας από διάφορες απόψεις, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της παραπληροφόρησης και της εχθρικής προπαγάνδας, της υλικοτεχνικής υποστήριξης που μπορεί να παρασχεθεί για τη διευκόλυνση της παροχής βοήθειας, την καταπολέμηση των απειλών στον κυβερνοχώρο και τον προβληματισμό σχετικά με τις επιπτώσεις αυτής της κρίσης στις δεσμεύσεις κάθε οργανισμού σε διάφορα θέατρα επιχειρήσεων. Η ΕΕ και το NATO εξετάζουν επίσης πώς θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη η κρίση του COVID-19 σε άλλα εν εξελίξει έργα, για παράδειγμα αυτά που σχετίζονται με την ανθεκτικότητα, τις ασκήσεις και τα διδάγματα που αντλήθηκαν από αυτά, ή την υποστήριξη που παρέχεται στους εταίρους για την ενίσχυση των ικανοτήτων ασφάλειας και άμυνας.

Εκτός από την πρόοδο σε διάφορα μέτωπα, όπως θα φανεί σε αυτήν την έκθεση, η εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και του NATO έχει δείξει τη συνάφεια και τη βιωσιμότητά της στο

πλαίσιο της παγκόσμιας κρίσης που προκαλείται από τον COVID-19. Ωστόσο, είναι σημαντικό να συνεχιστεί η ενίσχυση της συνεργασίας σε πολλούς τομείς, ιδίως όσον αφορά ορισμένα σημαντικά οριζόντια ζητήματα που συνδέονται με την εφαρμογή και των 74 κοινών προτάσεων, όπως υπογράμμισαν σε πρόσφατες συζητήσεις ο Ύπατος Εκπρόσωπος της ΕΕ και Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ο Γενικός Γραμματέας του NATO.

Οι δύο οργανισμοί συνεχίζουν τη στρατηγική εταιρική σχέση τους σε πλήρη σεβασμό των κατευθυντήριων αρχών που συμφωνήθηκαν στις κοινές δηλώσεις της Βαρσοβίας και των Βρυξελλών για τη συνεργασία ΕΕ-NATO.

Ενώ η εφαρμογή των 74 κοινών προτάσεων βασίζεται στη στενή, τακτική και ρεαλιστική συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών των δύο οργανισμών, παραμένει σημαντικό τα κράτη-μέλη του NATO και της ΕΕ να συνεχίσουν να συμπράττουν και να προσφέρουν την πλήρη υποστήριξή τους. Σε αυτό το πλαίσιο, και δεδομένων των υφιστάμενων προκλήσεων, παλαιών ή νέων, όπως η πανδημία COVID-19, είναι πιο σημαντικό από ποτέ η ΕΕ και το NATO να συνεχίσουν, προς όφελος της ευρωατλαντικής ασφάλειας και των μελών τους, να εδραιωθούν και να ενισχύσουν περαιτέρω τους στενούς δεσμούς συνεργασίας και στρατηγικής εταιρικής σχέσης που διατηρούν με σκοπό την αμοιβαία ενίσχυση.

* * *

Καταπολέμηση υβριδικών απειλών

Η συνεργασία σε αυτόν τον τομέα συνεχίστηκε, και ειδικότερα, σημειώθηκε ενίσχυση των αλληλεπιδράσεων σε επίπεδο υπηρεσιών. Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας για την Αντιμετώπιση Υβριδικών Απειλών, που εδρεύει στο Ελσίνκι, έχει παράσχει βασική υποστήριξη από αυτή την άποψη. Τα μέλη συνέχισαν να αυξάνονται κι έτσι το Κέντρο να περιλαμβάνει πλέον 27 χώρες της Συμμαχίας και κράτη μέλη της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, οι υπηρεσίες των δύο οργανισμών συμμετείχαν ενεργά σε πολλά σεμινάρια, συμπεριλαμβανομένου ενός σεμιναρίου για την προστασία των λιμενικών εγκαταστάσεων από υβριδικές απειλές, τον Οκτώβριο του 2019, το οποίο περιελάμβανε

άσκηση επί χάρτου, και ένα άλλο σεμινάριο για τους δεσμούς μεταξύ διασπαστικών τεχνολογιών και υβριδικών απειλών, τον Φεβρουάριο του 2020, που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Υβριδικός πόλεμος: μέλλον και τεχνολογία (HYFUTEC)».

Η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ κατά των υβριδικών απειλών, η Υπηρεσία Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών του ΝΑΤΟ και το Κέντρο Αριστείας του Ελσίνκι συνέχισαν να εμβαθύνουν τις ήδη ισχυρές σχέσεις που είχαν δημιουργήσει στο επίπεδο των ομάδων εργασίας τους, μέσω μηνιαίων διυπηρεσιακών ανταλλαγών, με στόχο τη βελτίωση της γνώσης της κατάστασης, την αμοιβαία κατανόηση των εφαρμοστέων και από τις δύο πλευρές δραστηριοτήτων και τη διερεύνηση νέων οδών συνεργασίας. Επιπλέον, οι υπηρεσίες και των δύο οργανισμών συνέχισαν, κατά πάγια πρακτική, να διενεργούν παράλληλες και συντονισμένες αξιολογήσεις, για παράδειγμα όσον αφορά τις υβριδικές τακτικές και στρατηγικές.

Η συνεργασία μεταξύ ΕΕ και ΝΑΤΟ συνεχίστηκε επίσης στον τομέα των στρατηγικών επικοινωνιών, με ιδιαίτερη έμφαση στην καταπολέμηση των εχθρικών δραστηριοτήτων πληροφόρησης. Οι αλληλεπιδράσεις σε αυτόν τον τομέα, που επικεντρώθηκαν κυρίως στην ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών, της ανάλυσης και της ανάπτυξης ικανοτήτων, είχαν σκοπό να εδραιώσουν τον μηχανισμό που χρησιμοποιούν οι δύο οργανισμοί για να ειδοποιούν ο ένας τον άλλον σε περίπτωση εκστρατειών παραπληροφόρησης και εχθρικών δραστηριοτήτων ενημέρωσης, καθώς και να βελτιώσουν τις ικανότητες ανίχνευσης, ανάλυσης και αποκάλυψης παραπληροφόρησης.

Επιπλέον, οι υπηρεσίες της ΕΕ και του ΝΑΤΟ αντάλλασσαν τακτικά πληροφορίες και συνεργάζονταν συντονισμένα για την ανάπτυξη και τη διάδοση καλά σχεδιασμένων μηνυμάτων σε εξωτερικά ακροατήρια σχετικά με συναφή θέματα, κυρίως περιστασιακών επισκέψεων μελέτης στα κεντρικά γραφεία οποιουδήποτε οργανισμού.

Η συνεργασία μεταξύ του ΝΑΤΟ και των υπηρεσιών, υπεύθυνων για το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης της ΕΕ, έχει ενταθεί. Αξιωματούχοι του ΝΑΤΟ παρευρέθηκαν στην τρίτη συνάντηση αφιερωμένη σε αυτό το σύστημα, στις 4 Ιουνίου 2019. Με την ευκαιρία αυτή παρουσίασαν τις δυνατότητες του ΝΑΤΟ και συμμετείχαν σε ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την πρόκληση της παραπληροφόρησης. Οι δύο διεθνείς οργανισμοί συνέχισαν να συνεργάζονται προκειμένου να αναλύουν την τάση προς παραπληροφόρηση, ιδιαίτερα σε

ό,τι αφορά τις εκστρατείες εναντίον τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η ΕΕ ευαισθητοποιεί το κοινό για απόπειρες παραπληροφόρησης, κυρίως εκείνων που στοχεύουν το NATO, μέσω της ιστοσελίδας «EUvsDisinfo.eu», την οποία διαχειρίζεται η Task Force East StratCom (μονάδα στρατηγικής επικοινωνίας για την Ανατολική Ευρώπη) και των λογαριασμών της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Επιπλέον, η Task Force South StratCom της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) και η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του NATO συμμετέχουν στις συνεδριάσεις της Ομάδας Εργασίας κατά της Προπαγάνδας του Παγκόσμιου Συνασπισμού για την Καταπολέμηση του Ισλαμικού Κράτους και ενημερώνουν περιοδικά τη Μονάδα Επικοινωνίας του Συνασπισμού σχετικά με τις εργασίες που σχετίζονται με τη στρατηγική επικοινωνία που ενδεχομένως τους ενδιαφέρουν. Αξιωματούχοι του NATO εξέφραζαν τακτικά την άποψη τους ενόπιον της ΕΥΕΔ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ΕΥΕΔ, από την πλευρά της, έχει προσκληθεί επανειλημμένα να κάνει απολογισμό με το NATO για το έργο που έχει επιτύχει το τμήμα Stratcom, ιδιαίτερα στον τομέα της παραπληροφόρησης.

Στον απόηχο της κρίσης που προκλήθηκε από το COVID-19, το NATO και η ΕΕ ενίσχυσαν περαιτέρω τη συνεργασία τους, ιδίως ενόψει της αυξανόμενης παραπληροφόρησης γύρω από την πανδημία, αλλά και για την καθιέρωση των αντίστοιχων επικοινωνιακών τους σχεδίων και την ευρεία διανομή σχετικού περιεχομένου με συναντήσεις μεταξύ των επικεφαλής των δύο οργανισμών. Σε αυτό το πλαίσιο, τα επιτελεία της ΕΕ και του NATO αντάλλαξαν αξιολογήσεις πληροφοριών περιβάλλοντος και είχαν εβδομαδιαία τηλεφωνική επαφή με διάφορους διεθνείς εταίρους, συμπεριλαμβανομένου του Μηχανισμού Ταχείας Απόκρισης της G7. Το NATO παρείχε στην ΕΕ το Πλαίσιο Στρατηγικών Επικοινωνιών σχετικά με τον COVID-19 και το Σχέδιο Ολοκληρωμένων Επικοινωνιών, και μοιράστηκε μια επιλογή προληπτικών προϊόντων επικοινωνίας με την ΕΕ σε εβδομαδιαία βάση. Παράλληλα, το τμήμα Stratcom της ΕΥΕΔ προσκλήθηκε να παρουσιάσει την παραπληροφόρηση γύρω από την πανδημία στην Task Force του NATO για τη διαχείριση κρίσεων από τον COVID-19 και συμμετείχε στις δραστηριότητες της Ομάδας Εργασίας του NATO που είναι αρμόδια για τη στρατηγική επικοινωνία για τον COVID-19.

Η Task Force της ΕΥΕΔ East Stratcom συνέχισε να έχει επαφές με το Κέντρο Αριστείας Στρατηγικών Επικοινωνιών του NATO, που βρίσκεται στη Ρίγα, ιδίως όσον αφορά (α) το εκπαιδευτικό υλικό (από κοινού ανάπτυξη άσκησης καταστάσεων με επίκεντρο μια εκστρατεία παραπληροφόρησης) και (β) τις δραστηριότητες ευαισθητοποίησης.

Το Κέντρο Αριστείας Στρατηγικής Επικοινωνίας του NATO, από την πλευρά του, συνέβαλε στην εκστρατεία ευαισθητοποίησης «Ανατομία της Παραπληροφόρησης», οποία στοχεύει να αναδείξει τις βλαβερές συνέπειες της παραπληροφόρησης και να ενδυναμώσει την κοινωνία με μέσα ικανά να την αντιμετωπίσει.

Η συνεργασία στον τομέα της ανθεκτικότητας και της ετοιμότητας του πολιτικού τομέα έχει εμβαθύνει περαιτέρω, ιδίως μέσω διυπηρεσιακών συναντήσεων αφιερωμένων ειδικά σε αυτά τα θέματα - για παράδειγμα τη συνάντηση για τις μεθόδους ελέγχου των άμεσων ξένων επενδύσεων η οποία διοργανώθηκε στην ΕΕ τον Ιούλιο του 2019 - και παρουσιάσεις από τμήματα του ενός οργανισμού σε σχετικές επιτροπές και ομάδες εργασίας του άλλου. Τον Σεπτέμβριο του 2019, πραγματοποιήθηκε στο NATO ένα σεμινάριο NATO-ΕΕ για τα δίκτυα 5G και τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Επιπροσθέτως, οι δύο οργανισμοί ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τις προσπάθειες ετοιμότητας της κοινωνίας των πολιτών που γίνονται, από την πλευρά του NATO στο πλαίσιο των εργασιών για τις Βασικές Απαιτήσεις Ανθεκτικότητας και από την πλευρά της ΕΕ, στα σκέλη: «Πρόληψη» και «Ετοιμότητα».

Οι διυπηρεσιακές ανταλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί μεταξύ των ιατρών των δύο οργανισμών και η αμοιβαία συμμετοχή σε δραστηριότητες που επικεντρώνονται στην ετοιμότητα έκτακτης ανάγκης για την υγεία βοήθησαν κάθε οργανισμό να κατανοήσει καλύτερα πώς προετοιμάζεται ο άλλος να αντιμετωπίσει απίθανα γεγονότα αλλά με δυνητικά σοβαρές συνέπειες. Στο πλαίσιο αυτό, συζητήθηκε ιδιαίτερα το θέμα της ασφάλειας του εφοδιασμού, καθώς και οι πιθανές εφαρμογές του μηχανισμού rescEU που εφαρμόστηκε πρόσφατα. Η συνεργασία σε αυτόν τον τομέα έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμη κατά τη διάρκεια της κρίσης του COVID-19: οι συντονιστικές συναντήσεις μεταξύ ιατρικών συμβούλων από επιτελεία του NATO και της ΕΕ, για παράδειγμα που πραγματοποιούνται δύο φορές την εβδομάδα, έχουν προωθήσει τον στενό συντονισμό, διασφαλίζοντας παράλληλα τη συμπληρωματικότητα των προσπαθειών. Συνεχίστηκε επίσης η διυπηρεσιακή συνεργασία στον τομέα της στρατιωτικής ιατρικής, στο πλαίσιο έργων που σχετίζονται με την εκκένωση για ιατρικούς λόγους (MEDEVAC).

Η συνεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας συνέχισε να εντείνεται, με διασταυρούμενες παρουσιάσεις και αμοιβαία συμμετοχή σε συγκεκριμένες συναντήσεις και έργα, όπως το σεμινάριο για τις πληροφορίες που συλλέγονται από το πεδίο της μάχης και το συνέδριο υψηλού επιπέδου για την αντιμετώπιση απειλών από μη επανδρωμένα εναέρια

συστήματα, δύο δραστηριότητες διοργανωμένες από την ΕΕ, που έλαβαν χώρα τον Ιούλιο και τον Οκτώβριο του 2019 αντίστοιχα. Το Συμβούλιο της ΕΕ διοργάνωσε άτυπο σεμινάριο τον Οκτώβριο του 2019 στο οποίο συγκεντρώθηκαν μέλη της Ομάδας Εργασίας για την Τρομοκρατία (Διεθνείς Πτυχές) της ΕΕ (COTER) και εκείνα της Πολιτικής Επιτροπής του ΝΑΤΟ. Αυτό το σεμινάριο επικεντρώθηκε στην καταπολέμηση των μη επανδρωμένων εναέριων συστημάτων και στα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πεδίο της μάχης. Επιπλέον, διυπηρεσιακές συζητήσεις για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας πραγματοποιήθηκαν τον Νοέμβριο του 2019.

Η συνεργασία σε θέματα που σχετίζονται με χημικούς, βιολογικούς, ραδιολογικούς και πυρηνικούς παράγοντες (CBRN) συνεχίστηκε μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και του προβληματισμού σχετικά με τρόπους ενίσχυσης της συνεργασίας, μια διαδικασία στην οποία έχουν συνδεθεί όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Στο πλαίσιο αυτό, οι υπηρεσίες των δύο οργανισμών συμμετείχαν σε διάφορα σεμινάρια, ιδίως σε αυτό που διοργανώθηκε τον Ιούλιο του 2019 με θέμα «Ανθεκτικότητα και διατομεακή συνεργασία απέναντι στις απειλές CBRN που περιλαμβάνουν υβριδικά στοιχεία» και σε αυτό που διοργανώθηκε τον Ιανουάριο του 2020 με θέμα «Ενίσχυση ικανοτήτων και ανθεκτικότητα: ΕΕ και ΝΑΤΟ, εταίροι στην καταπολέμηση των κινδύνων και των απειλών CBRN». Κατά τις εξαμηνιαίες συνομιλίες τους, οι οποίες έλαβαν χώρα τον Οκτώβριο του 2019, τα επιτελεία της ΕΕ και του ΝΑΤΟ εξέτασαν ποικίλα θέματα, όπως η ανάπτυξη ικανοτήτων, η υποστήριξη των εταίρων, η ανθεκτικότητα και η άμυνα CBRN, καθώς και η πολιτικοστρατιωτική συνεργασία. Επιπλέον, εκπρόσωποι της ΕΕ έκαναν αρκετές παρουσιάσεις στην Επιτροπή Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων του ΝΑΤΟ σχετικά με τις δραστηριότητες αντιμετώπισης του CBRN και τις συμπληρωματικές προσεγγίσεις.

Επιχειρησιακή συνεργασία, ιδίως σε θαλάσσια ζητήματα

Ο διάλογος ΕΕ-ΝΑΤΟ για την επιχειρησιακή συνεργασία, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων ζητημάτων, συνεχίστηκε σε τακτική βάση σε επίπεδο αρχηγείων, όπως και οι ενημερώσεις για τις δραστηριότητες κάθε οργανισμού στις αρμόδιες επιτροπές του άλλου οργανισμού, ιδίως για την Επιχείρηση Sea Guardian του ΝΑΤΟ, τον Σεπτέμβριο του 2019 .

Ταυτόχρονα, η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ των δύο οργανισμών στη Μεσόγειο σε τακτικό και επιχειρησιακό επίπεδο έχει ενισχυθεί με τακτικές ανταλλαγές πληροφοριών

μεταξύ της Επιχείρησης Sophia της EUNAVFOR MED και της Επιχείρησης Sea Guardian του NATO. Στις 31 Μαρτίου 2020, η ΕΕ ξεκίνησε μια νέα επιχείρηση στη Μεσόγειο, την EUNAVFOR MED Irini. Ο κύριος στόχος αυτής της αποστολής είναι να επιβάλει το εμπάργκο όπλων κατά της Λιβύης, σύμφωνα με την απόφαση 2292 (2016) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, ενώ θα συνεχίσει να εκτελεί όλα τα καθήκοντα που είχαν προηγουμένως ανατεθεί στην Επιχείρηση Sophia της EUNAVFOR MED, η οποία έληξε εκείνη την ημερομηνία .

Η ΕΕ και το NATO συνεχίζουν να προεδρεύουν του μηχανισμού SHADE MED (κοινή επίγνωση της κατάστασης και αποκλιμάκωση στη Μεσόγειο), που είναι το κύριο φόρουμ για την ανταλλαγή καλών πρακτικών με σκοπό τη βελτίωση της επίγνωσης της κατάστασης και της αποκλιμάκωσης καθώς και του συντονισμού μεταξύ των δύο οργανισμών.

Το NATO και η ΕΕ συνεχίζουν να συνεργάζονται στο Αιγαίο Πέλαγος ανταλλάσσοντας πληροφορίες σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο, συμβάλλοντας έτσι στον περιορισμό της λαθρεμπορίας μεταναστών και των παράνομων μεταναστευτικών ροών.

Νέες επιλογές για τη διευκόλυνση της εξομάλυνσης του κατώτερου εναέριου χώρου πάνω από το Κοσσυφοπέδιο ¹ έχουν τεθεί σε εφαρμογή με βάση προηγούμενες διμερείς ανταλλαγές με το Βελιγράδι και την Πρίστινα σχετικά με πολιτικά διαβήματα και επιχειρησιακές και τεχνικές δραστηριότητες. Το NATO και η ΕΕ εστιάζουν στις διαφορετικές πτυχές της διαδικασίας τυποποίησης των αερομεταφορών στα δυτικά Βαλκάνια και στους ρόλους του καθενός. Συμπληρώνοντας ο ένας τον άλλον, οι προσπάθειές τους θα οδηγήσουν σε ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο πλαίσιο για το άνοιγμα του κατώτερου εναέριου χώρου όταν το επιτρέπουν οι πολιτικές συνθήκες.

Κυβερνοασφάλεια και κυβερνοάμυνα

1 Αυτός ο χαρακτηρισμός δεν προδικάζει σε καμία περίπτωση τις θέσεις για το καθεστώς και είναι σύμφωνος με το ψήφισμα 1244 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ καθώς και με τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου για τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

Οι υπηρεσίες των δύο οργανισμών έχουν εντείνει περαιτέρω τη συνεργασία τους στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και της κυβερνοάμυνας μέσω: 1) ανταλλαγών εννοιών και θεωριών, 2) αμοιβαία συμμετοχή σε ασκήσεις στον κυβερνοχώρο, 3) ανεπίσημες ανταλλαγές πληροφοριών σχετικά με δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης που υπάρχουν ήδη ή έχουν προγραμματιστεί, καθώς και δείκτες απειλών, 4) διασταυρούμενες ενημερώσεις, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση κρίσεων στον κυβερνοχώρο και 5) τακτικές συναντήσεις.

Τον Οκτώβριο του 2019, εκπρόσωποι της ΕΕ συμμετείχαν στο φόρουμ CYBERSEC 2019, που διοργάνωσε το Κέντρο Αριστείας του NATO για την Αντικατασκοπεία.

Τον Δεκέμβριο του 2019, κατά τη διάρκεια των συναντήσεων εργασίας με συμμετοχή ανωτάτων στελεχών υψηλού επιπέδου ΕΕ-NATO για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και την άμυνα στον κυβερνοχώρο, οι θεματικές συνεδρίες αφιερώθηκαν στην ενσωμάτωση πτυχών του κυβερνοχώρου στη διαχείριση και αντιμετώπιση κρίσεων, την ενίσχυση της ασφάλειας και ανθεκτικότητας του δικτύου (συμπεριλαμβανομένου του 5G και της ασφάλειας της αλυσίδας εφοδιασμού), την προώθηση της κυβερνοσταθερότητας από κράτος σε κράτος, την ενίσχυση της κυβερνοδυναμικότητας και της ανθεκτικότητας των χωρών εταίρων στον κυβερνοχώρο και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων αντιμετώπισης συμβάντων εντός των δύο οργανισμών. Συνέχισαν να πραγματοποιούνται διασταυρούμενες ενημερώσεις από επιτελεία της ΕΕ και του NATO σε σχετικές επιτροπές ή/και ομάδες εργασίας στον άλλο οργανισμό, καθώς και διυπηρεσιακές συναντήσεις, συμπεριλαμβανομένου των εργαλείων της ΕΕ ως προς την κυβερνοδιπλωματία και τις προσπάθειες του NATO στον κυβερνοχώρο άμυνας.

Συνεχίστηκαν, επίσης, οι συζητήσεις περί εννοιών και θεωριών, ιδιαίτερα στο πλαίσιο κοινών σεμιναρίων που παρέχουν μια επισκόπηση εγγράφων και θεωριών χρήσιμων και για τους δύο οργανισμούς στον τομέα του κυβερνοχώρου. Το τελευταίο από αυτά τα σεμινάρια πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2019.

Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της συνεργασίας μέσω της αμοιβαίας συμμετοχής σε ασκήσεις στον κυβερνοχώρο, η ΕΕ συμμετείχε στην άσκηση «Cyber Coalition 2019». Συμμετείχε, επίσης, στην ετήσια άσκηση κυβερνοάμυνας «Locked Shields 2019», που διοργανώθηκε από το Κέντρο Αριστείας του NATO περί κυβερνοάμυνας σε συνεργασία.

Η συνεργασία για την σπονδυλωτή εκπαίδευση στον κυβερνοχώρο, η οποία ξεκίνησε την προηγούμενη περίοδο, έχει ενταθεί. Ως μέρος των προσπάθειών διευκόλυνσης της πρόσβασης στην κατάρτιση και εκπαίδευση για καθένα από τους οργανισμούς, διοργανώθηκε σεμινάριο από τις αρμόδιες υπηρεσίες τον Οκτώβριο του 2019, με στόχο τη δημιουργία ενός δικτύου κατάρτισης και εκπαίδευσης στο επίπεδό τους. Η ΕΕ συμμετείχε επίσης στην ετήσια διάσκεψη του NATO σχετική με τον έλεγχο της πειθαρχίας τον Οκτώβριο του 2019, καθώς και σε μια ανασκόπηση των κυβερνολειτουργιών του NATO (διοίκηση και έλεγχος) και του έργου COP (κοινή επιχειρησιακή εικόνα). Αυτό το έργο στοχεύει να μειώσει τον κίνδυνο περιττών επικαλύψεων, να εξασφαλίσει συνέπεια και να βελτιώσει τη συμβατότητα των αναγκών κατάρτισης και εκπαίδευσης στον κυβερνοχώρο και των δύο οργανισμών.

Ο Τεχνικός Διακανονισμός για την Κυβερνοάμυνα μεταξύ της ικανότητας αντιμετώπισης ηλεκτρονικών κρίσεων του NATO (NCIRC) και της Ομάδας Αντιμετώπισης Έκτακτης Ανάγκης στον Υπολογιστή της ΕΕ (CERT-EU) συνέχισε να εφαρμόζεται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις. Η Πλατφόρμα Ανταλλαγής Πληροφοριών Κακόβουλου Λογισμικού (MISP) κινητοποιείται για αυτόν τον σκοπό: η Υπηρεσία Επικοινωνιών και Πληροφοριών του NATO και η CERT-EU έχουν ανταλλάξει πληροφορίες για συνολικά 86 περιστατικά από τον Ιούνιο του 2019. Σε άλλα μέρη, πραγματοποιούνταν συντονιστικές συναντήσεις μεταξύ των υπηρεσιών σε τακτά χρονικά διαστήματα, και οι ανταλλαγές σχετικά με τις καλές πρακτικές που πρέπει να ακολουθηθούν στους τεχνικούς φακέλους όπου 8 συνεχίστηκαν με την ευκαιρία διαφόρων εκδηλώσεων, όπως το συμπόσιο του NATO για τη διασφάλιση πληροφοριών και η διάσκεψη CERT-EU.

Αμυντικές Ικανότητες

Συνεχίζονται οι εργασίες για τη διασφάλιση της συνέπειας μεταξύ των στοιχείων του Σχεδίου Ανάπτυξης Δυνατοτήτων της ΕΕ (CDP) 2018, των αποτελεσμάτων της Συντονισμένης Ετήσιας Επανεξέτασης στον τομέα της Άμυνας (CARD) και εκείνων των αντίστοιχων διαδικασιών του NATO, όπως η Διαδικασία Αμυντικού Σχεδιασμού του NATO (NDPP) και τη Διαδικασία Προγραμματισμού και Εξέτασης (PARP), όπου οι απαιτήσεις αλληλεπικαλύπτονται και λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα και την αρμοδιότητα κάθε οργανισμού. Επιπλέον, όσον αφορά τη διαδικασία του πρωταρχικού στόχου, η ΕΕ έχει

εργαστεί για την εναρμόνιση της ταξινόμησης και την αλλαγή των χρονοδιαγραμμάτων ώστε να ευθυγραμμιστεί πιο στενά με το NDPP.

Στο πλαίσιο αυτό, οι υπηρεσίες της ΕΕ έχουν προσκληθεί από διάφορους Συμμάχους να συμμετάσχουν σε διμερείς και πολυμερείς διαβουλεύσεις στο πλαίσιο του NDPP.

Ταυτόχρονα, αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ που είναι επίσης Σύμμαχοι ή Εταίροι έχουν προσκαλέσει επιτελεία του NATO να συμμετάσχουν σε διμερείς συναντήσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της CARD. Οι προσπάθειες συνοχής συνεχίστηκαν, επίσης, στο πλαίσιο της εφαρμογής της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (PESCO), όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι 38 από τα 47 έργα της PESCO που βρίσκονται σε εξέλιξη πληρούν ήδη σε γενικές γραμμές τις προτεραιότητες του NATO. Επιπλέον, οι στενές επαφές μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα συνέβαλαν στο να διασφαλιστεί ότι κάθε οργανισμός είναι καλά ενημερωμένος για το έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη στον άλλο οργανισμό. Κατ' εφαρμογή της αρχής του ενιαίου συνόλου δυνάμεων, οι δυνατότητες που αναπτύσσουν τα μέλη των δύο οργανισμών, συμπεριλαμβανομένου εκείνων που αποτελούν μέρος πολυεθνικών έργων, παραμένουν στη διάθεση των επιχειρήσεων του NATO και της ΕΕ, με την επιφύλαξη πολιτικής απόφασης των χωρών.

3. ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

Le Conseil de l'Union européenne (UE) et le Conseil de l'Atlantique Nord ont entériné parallèlement 74 propositions communes pour la mise en œuvre des dispositions de la déclaration commune signée à Varsovie le 8 juillet 2016 par le président du Conseil européen, le président de la Commission européenne et le secrétaire général de l'Organisation du Traité de l'Atlantique Nord (OTAN). Ils ont entériné un premier ensemble de propositions le 6 décembre 2016, et un deuxième, le 5 décembre 2017.

Des rapports d'étape sur les suites données aux propositions ont été soumis régulièrement aux deux conseils, en juin 2017, décembre 2017, juin 2018 et juin 2019, en exécution des mandats émanant des ministres des pays membres des deux organisations. Le présent rapport, qui est le cinquième à être établi, porte sur la période allant de juin 2019 à juin 2020. Il présente dans le détail les progrès accomplis dans la mise en œuvre des 74 propositions communes en exposant les résultats concrets obtenus dans les différents domaines de coopération.

Les éléments suivants méritent tout particulièrement d'être soulignés :

- Le dialogue politique a continué de s'intensifier à tous les niveaux et sous toutes les formes, y compris virtuelles, et la hausse du nombre d'exposés croisés s'est poursuivie. Ce dialogue reste un outil essentiel pour renforcer la compréhension mutuelle et la confiance et pour assurer une transparence réciproque, entre les Alliés et les États membres de l'UE, de même que pour garantir une coopération étroite entre eux.
- Le dialogue structuré sur la mobilité militaire, mené au niveau des services, continue de favoriser le partage d'informations sur une série de questions clés : besoins militaires, infrastructures de transport, transport des marchandises dangereuses, douanes et autorisations de mouvements transfrontières.
- Dans le domaine de la communication stratégique, la coopération a essentiellement porté sur le renforcement du dispositif que les deux organisations utilisent pour s'alerter mutuellement en cas de campagnes de désinformation et d'activités d'information hostiles, ainsi que sur l'amélioration des capacités de détection, d'analyse et de révélation de la désinformation.

- L'UE et l'OTAN continuent d'assurer la cohérence entre les éléments de leurs processus de planification de défense respectifs lorsque les besoins se recoupent, en tenant compte de la spécificité et des attributions de chaque organisation. Chacune veille également à la cohérence entre ses propres projets et activités et ceux de l'autre.

Au premier semestre 2020, la crise provoquée par la pandémie de COVID-19 a mis à rude épreuve l'ensemble des États membres de l'UE et des pays de l'Alliance, et elle a révélé l'existence de vulnérabilités qui, en l'absence de mesures appropriées, pourraient avoir des incidences sur la sécurité globale de la communauté euro-atlantique et de ses partenaires. La crise sanitaire a aussi eu des répercussions sur l'avancement des travaux relatifs aux 74 propositions communes : les problèmes d'ordre pratique qu'elle a occasionnés ont provisoirement mis un frein aux interactions.

Depuis le début de la pandémie, l'UE et l'OTAN veillent, au niveau politique comme au niveau des services, à coordonner étroitement leurs activités respectives dans les domaines de compétence qu'elles ont en commun. Plusieurs éléments dont il est question dans l'ensemble de propositions communes se sont révélés particulièrement pertinents dans le contexte de la pandémie, et ce à différents égards, notamment la lutte contre la désinformation et contre la propagande hostile, le soutien logistique pouvant être apporté pour faciliter la fourniture de l'aide, la lutte contre les cybermenaces, et la réflexion sur les implications de cette crise pour les engagements de chaque organisation sur divers théâtres d'opérations. L'UE et l'OTAN réfléchissent également à la manière dont la crise liée à la COVID-19 pourrait être prise en compte dans d'autres chantiers en cours, par exemple ceux ayant trait à la résilience, aux exercices et aux enseignements tirés de ceux-ci, ou encore au soutien apporté aux partenaires pour le renforcement de leurs capacités de sécurité et de défense.

En plus d'avoir progressé sur différents plans, comme on le verra dans le présent rapport, le partenariat entre l'UE et l'OTAN a montré toute sa pertinence et sa viabilité dans le contexte de la crise globale provoquée par la COVID-19. Il n'en reste pas moins indispensable de continuer à renforcer la coopération dans plusieurs domaines, notamment

en ce qui concerne certaines grandes questions transversales liées à la mise en œuvre de l'ensemble des 74 propositions communes, ainsi que l'ont souligné le haut représentant de l'UE et vice-président de la Commission européenne et le secrétaire général de l'OTAN lors d'échanges récents.

Les deux organisations poursuivent leur partenariat stratégique dans le plein respect des principes directeurs arrêtés d'un commun accord dans les déclarations conjointes de Varsovie et de Bruxelles sur la coopération UE-OTAN.

Si la mise en œuvre des 74 propositions communes repose sur une collaboration étroite, régulière et pragmatique entre les services des deux organisations, il demeure essentiel que les pays de l'OTAN et les États membres de l'UE continuent d'être associés largement aux efforts et d'offrir leur plein appui. Dans ce contexte, et compte tenu des défis existants, qu'ils soient anciens ou nouveaux, comme la pandémie de COVID-19, il est plus que jamais important que l'UE et l'OTAN continuent, au profit de la sécurité euro-atlantique et de leurs membres, à consolider et à resserrer encore davantage les liens étroits de coopération et de partenariat stratégique qu'elles entretiennent dans une optique de renforcement mutuel.

* * *

Lutte contre les menaces hybrides

La coopération dans ce domaine s'est poursuivie, et on a notamment assisté à un renforcement des interactions au niveau des services. Le Centre d'excellence européen pour la lutte contre les menaces hybrides, établi à Helsinki, a apporté un soutien essentiel à cet égard. Le nombre de ses membres a continué d'augmenter, le Centre comptant désormais en son sein 27 pays de l'Alliance et États membres de l'UE.

Dans ce contexte, les services des deux organisations ont pris une part active à plusieurs ateliers, dont un atelier sur la protection des installations portuaires contre les menaces hybrides, en octobre 2019, qui incluait un exercice sur table, et un autre atelier sur les liens entre technologies de rupture et menaces hybrides, en février 2020, qui s'est tenu dans le cadre du projet « Guerre hybride : futur et technologie (HYFUTEC) ».

La Cellule de fusion de l'UE contre les menaces hybrides, la Branche Analyse des menaces hybrides de l'OTAN et le centre d'excellence d'Helsinki ont continué d'approfondir les relations, déjà solides, qu'ils avaient nouées au niveau de leurs organes de travail, au travers d'échanges interservices mensuels visant à améliorer la connaissance de la situation ainsi que la compréhension mutuelle des activités menées de part et d'autre et à explorer de nouvelles pistes de coopération. En outre, les services des deux organisations ont continué, selon l'usage établi, de procéder à des évaluations parallèles et coordonnées, par exemple en ce qui concerne les tactiques et stratégies hybrides.

La coopération entre l'UE et l'OTAN s'est également poursuivie dans le domaine de la communication stratégique, l'accent ayant été mis tout particulièrement sur la lutte contre les activités d'information hostiles. Les interactions en la matière, essentiellement axées sur le renforcement de l'échange d'informations, de l'analyse et du développement des capacités, étaient destinées à consolider le dispositif que les deux organisations utilisent pour s'alerter mutuellement en cas de campagnes de désinformation et d'activités d'information hostiles, ainsi qu'à améliorer les capacités de détection, d'analyse et de révélation de la désinformation.

En outre, les services de l'UE et de l'OTAN ont régulièrement échangé des informations et travaillé en coordination afin d'élaborer et de diffuser auprès de publics extérieurs des messages à la rédaction soignée sur des questions pertinentes, notamment à l'occasion de visites d'étude effectuées au siège de l'une ou l'autre organisation.

La coopération entre l'OTAN et les services responsables du système d'alerte rapide de l'UE s'est intensifiée. Des agents de l'OTAN ont assisté à la troisième réunion consacrée à ce système, en 4 juin 2019. À cette occasion, ils ont présenté les capacités dont dispose l'OTAN et ont participé à un échange de vues sur le défi de la désinformation. Les deux organisations ont continué de travailler ensemble à l'analyse des tendances en matière de désinformation, notamment en ce qui concerne les campagnes menées à leur encontre sur les réseaux sociaux. L'UE sensibilise le public aux tentatives de désinformation, y compris celles visant l'OTAN, au travers de la page web « EUvsDisinfo.eu », administrée par la Task force East StratCom (cellule de communication stratégique à destination de l'Europe orientale), et de ses comptes de médias sociaux. En outre, la Task force South StratCom

(cellule de communication stratégique à destination du Sud) du Service européen pour l'action extérieure (SEAE) et la Division Diplomatie publique de l'OTAN participent aux réunions du Groupe de travail sur la lutte contre la propagande de la coalition mondiale contre Daech et font périodiquement le point avec la Cellule de communication de la coalition sur les travaux relatifs à la communication stratégique qui sont susceptibles de l'intéresser. Des agents de l'OTAN se sont exprimés régulièrement devant le SEAE, le Parlement européen et la Commission européenne. Le SEAE a pour sa part été invité à plusieurs reprises à faire le point avec l'OTAN sur le travail accompli par sa division Stratcom, notamment en matière de désinformation.

Sous l'effet de la crise provoquée par la COVID-19, l'OTAN et l'UE ont encore intensifié leur coopération, en particulier face à la désinformation croissante entourant la pandémie, mais aussi pour l'établissement de leurs plans de communication respectifs et la diffusion à grande échelle de contenus se rapportant aux réunions entre les responsables des deux organisations. Dans ce contexte, les services de l'UE et de l'OTAN se sont communiqué mutuellement des évaluations de l'environnement informationnel, et ils ont eu des contacts téléphoniques hebdomadaires avec divers partenaires internationaux, dont le Mécanisme de réponse rapide du G7. L'OTAN a transmis à l'UE son cadre de communication stratégique et son plan de communication intégré relatifs à la COVID19, et elle lui a communiqué chaque semaine une sélection de produits de communication proactive. De plus, la division Stratcom du SEAE a été invitée à faire un exposé sur la désinformation entourant la pandémie devant l'Équipe spéciale Gestion de crise COVID-19 mise sur pied par l'OTAN, et elle a été associée aux activités du Groupe de travail OTAN en charge de la communication stratégique sur la COVID-19.

La Task force East Stratcom du SEAE a continué d'avoir des contacts avec le Centre d'excellence pour la communication stratégique de l'OTAN, situé à Riga, notamment en ce qui concerne (a) les supports de formation (élaboration conjointe d'un exercice de mise en situation axé sur une campagne de désinformation) et (b) les activités de sensibilisation. Le Centre d'excellence pour la communication stratégique de l'OTAN a pour sa part contribué à la campagne de sensibilisation « Anatomie de la désinformation », qui vise à mettre en

évidence les effets néfastes de la désinformation et à donner à la société les moyens d'y faire face.

La coopération dans le domaine de la résilience et de la préparation du secteur civil s'est encore approfondie, notamment au travers de réunions interservices spécialement consacrées à ces questions – par exemple la réunion sur les méthodes de filtrages des investissements directs étrangers qui s'est tenue à l'UE en juillet 2019 – et d'exposés faits par les services d'une organisation devant les comités et groupes de travail concernés de l'autre. En septembre 2019, un atelier OTAN-UE sur 5 les réseaux 5G et les investissements directs étrangers a eu lieu à l'OTAN. En outre, les deux organisations échangent des informations sur les efforts en matière de préparation du secteur civil qui sont déployés, côté OTAN, dans le contexte des travaux sur les exigences de base en matière de résilience, et côté UE, dans le cadre des volets « prévention » et « préparation ».

Les échanges interservices qui ont eu lieu entre les communautés médicales des deux organisations et la participation réciproque à des activités axées sur la préparation aux urgences sanitaires ont aidé chaque organisation à mieux comprendre comment l'autre se prépare à faire face à des événements peu probables mais potentiellement lourds de conséquences. Dans ce contexte, il a notamment été question de la sécurité des approvisionnements ainsi que des applications possibles du mécanisme rescEU, récemment mis en place. La coopération dans ce domaine s'est avérée particulièrement utile lors de la crise liée à la COVID-19 : les réunions de coordination bihebdomadaires entre les conseillers médicaux des états-majors de l'OTAN et de l'UE, par exemple, ont favorisé une coordination étroite tout en garantissant la complémentarité des efforts. La coopération interservices s'est également poursuivie dans le domaine de la médecine militaire, dans le cadre de projets ayant trait à l'évacuation médicale (MEDEVAC).

La coopération en matière de lutte contre le terrorisme a continué de s'intensifier, avec la réalisation d'exposés croisés et la participation réciproque à des réunions et à des projets spécifiques, comme l'atelier consacré aux informations recueillies sur le champ de bataille et la conférence de haut niveau sur la lutte contre les menaces liées aux systèmes aériens sans pilote, deux activités organisées par l'UE qui ont eu lieu respectivement en juillet et en octobre 2019. Reprenant une formule lancée avec succès en 2018, la présidence

finlandaise du Conseil de l'UE a organisé, en octobre 2019, un séminaire informel réunissant les membres du Groupe « Terrorisme (aspects internationaux) » (COTER) de l'UE et ceux du Comité politique de l'OTAN. Ce séminaire était axé sur la lutte contre les systèmes aériens sans pilote et sur les éléments de preuve recueillis sur le champ de bataille. En outre, des discussions interservices sur la lutte contre le terrorisme ont eu lieu en novembre 2019.

La coopération sur les questions liées aux agents chimiques, biologiques, radiologiques et nucléaires (CBRN) s'est poursuivie au travers d'échanges d'informations et d'une réflexion sur les moyens de renforcer la collaboration, un processus à laquelle toutes les parties concernées ont été associées. Dans ce contexte, les services des deux organisations ont participé à divers ateliers, notamment celui organisé en juillet 2019 sur le thème « Résilience et coopération intersectorielle face aux menaces CBRN impliquant des éléments hybrides », et celui organisé en janvier 2020 sur le thème « Renforcement des capacités et de la résilience : l'UE et l'OTAN, partenaires dans la lutte contre les risques et les menaces CBRN ». Lors de leurs entretiens semestriels, qui ont eu lieu en octobre 2019, les états-majors de l'UE et de l'OTAN ont abordé divers sujets, parmi lesquels le renforcement des capacités, le soutien aux partenaires, la résilience et la défense CBRN, ainsi que la coopération civilomilitaire. En outre, des représentants de l'UE ont fait plusieurs exposés devant le Comité sur la prolifération de l'OTAN concernant les activités de lutte contre les menaces CBRN et les approches complémentaires en la matière.

Coopération opérationnelle, notamment sur les questions maritimes

Le dialogue UE-OTAN sur la coopération opérationnelle, et notamment sur les questions maritimes, s'est poursuivi de façon régulière au niveau des quartiers généraux, tout comme les exposés sur les activités de chacune des organisations devant les comités concernés de l'autre organisation, en particulier à propos de l'opération Sea Guardian de l'OTAN, en septembre 2019.

Dans le même temps, la coopération et la coordination entre les deux organisations en Méditerranée aux niveaux tactique et opérationnel s'est vue renforcée par des échanges réguliers d'informations entre l'EUNAVFOR MED opération Sophia et l'opération Sea

Guardian de l'OTAN. Le 31 mars 2020, l'UE a lancé une nouvelle opération en Méditerranée, l'EUNAVFOR MED Irini. Cette mission a pour principal objectif de faire respecter l'embargo sur les armes visant la Libye, en application de la résolution 2292 (2016) du Conseil de sécurité de l'ONU, tout en continuant de s'acquitter de toutes les tâches qui étaient précédemment dévolues à l'EUNAVFOR MED opération Sophia, qui a pris fin à cette date.

L'UE et l'OTAN continuent de présider le mécanisme SHADE MED (appréciation commune de la situation et déconfliction en Méditerranée), qui est la principale enceinte d'échange au sujet des bonnes pratiques aux fins de l'amélioration de la connaissance de la situation et de la déconfliction ainsi que de la coordination entre les deux organisations.

L'OTAN et l'UE continuent de coopérer en mer Egée en partageant des informations aux niveaux opérationnel et tactique, contribuant de la sorte à mettre un frein au trafic de migrants et aux flux de migration illégale.

De nouvelles options visant à faciliter la normalisation de l'espace aérien inférieur au-dessus du Kosovo ² ont été mises en place sur la base de précédents échanges bilatéraux avec Belgrade et Pristina concernant les démarches politiques et les activités opérationnelles et techniques. L'OTAN et l'UE se concentrent sur les différents aspects du processus de normalisation du secteur de l'aviation dans les Balkans occidentaux et sur les attributions de chacune. En se complétant, leurs efforts permettront d'aboutir à un cadre cohérent et complet pour la réouverture de l'espace aérien inférieur lorsque les circonstances politiques le permettront.

² Cette désignation ne préjuge nullement des positions sur le statut et elle est conforme à la résolution 1244 (1999) du Conseil de sécurité de l'ONU ainsi qu'à l'avis de la Cour internationale de justice sur la déclaration d'indépendance du Kosovo.

Cybersécurité et cyberdéfense

Les services des deux organisations ont encore intensifié leur coopération dans le domaine de la cybersécurité et de la cyberdéfense grâce à : 1) des échanges sur les concepts et les doctrines, 2) une participation réciproque aux exercices dans le domaine cyber, 3) des échanges informels d'informations sur les activités de formation et d'entraînement déjà en place ou prévues, ainsi que d'indicateurs de menace, 4) des exposés croisés, notamment sur les aspects cyber de la gestion de crise et 5) des réunions régulières.

En octobre 2019, des représentants de l'UE ont pris part au forum CYBERSEC 2019, organisé par le Centre d'excellence OTAN pour la contre-ingérence.

En décembre 2019, lors des entretiens de travail de haut niveau UE-OTAN sur la cybersécurité et la cyberdéfense, des séances thématiques ont été consacrées à l'intégration des aspects cyber dans la gestion de crise et la réponse aux crises, au renforcement de la sécurité et de la résilience des réseaux (y compris la 5G et la sécurité de la chaîne d'approvisionnement), à la promotion de la cyberstabilité entre États, au renforcement de la cybercapacité et de la cyberrésilience des pays partenaires, et à l'amélioration de la coopération entre les entités chargées de la réaction aux incidents au sein des deux organisations. Les exposés croisés des services de l'UE et de l'OTAN à l'intention des comités et/ou groupes de travail concernés dans l'autre organisation ont continué d'avoir lieu, de même que les réunions interservices, notamment au sujet de la boîte à outils cyberdiplomatie de l'UE et des efforts déployés par l'OTAN en matière de cyberdéfense.

Les échanges se sont également poursuivis sur les concepts et les doctrines, notamment dans le cadre d'ateliers conjoints permettant d'obtenir une vue d'ensemble des documents et théories ayant une utilité pour les deux organisations dans le domaine cyber. Le dernier en date de ces ateliers a eu lieu en octobre 2019.

Pour ce qui est du renforcement de la coopération dans le cadre d'une participation réciproque aux exercices cyber, l'UE a participé à l'exercice Cyber Coalition 2019. Elle a aussi pris part à l'exercice annuel de cyberdéfense Locked Shields 2019, organisé par le Centre d'excellence OTAN pour la cyberdéfense en coopération.

La coopération relative à la modularité de l'entraînement cyber, qui a démarré au cours de la période précédente, s'est intensifiée. Dans le cadre des efforts visant à faciliter l'accès aux formations et entraînements de chacune des organisations, un atelier a été organisé par

les services concernés en octobre 2019, l'objectif étant de mettre en place un réseau de formation et d'entraînement à leur niveau. L'UE a par ailleurs participé à la conférence annuelle OTAN d'examen de la discipline, en octobre 2019, ainsi qu'à une revue des fonctions (commandement et de contrôle) de l'OTAN dans le domaine cyber et du projet COP (situation opérationnelle commune). Ce projet vise à réduire le risque de chevauchements inutiles, à assurer la cohérence et à améliorer la compatibilité des besoins des deux organisations en matière de formation et d'entraînement cyber.

L'arrangement technique sur la cybersécurité conclu entre la capacité OTAN de réaction aux incidents informatiques (NCIRC) et l'équipe d'intervention en cas d'urgence informatique de l'UE (CERT-UE) a continué d'être mis en œuvre conformément aux dispositions en vigueur. La plateforme d'échange d'informations sur les logiciels malveillants (MISP) est mobilisée à cet effet : l'Agence OTAN d'information et de communication et la CERT-UE ont échangé des informations sur 86 incidents au total depuis juin 2019. Par ailleurs, des réunions de coordination entre services ont eu lieu à intervalles réguliers, et les échanges sur les bonnes pratiques à suivre dans les dossiers techniques se sont poursuivis à l'occasion de différents événements, comme le symposium de l'OTAN sur l'assurance de l'information et la conférence de la CERT-UE.

Capacités de défense

Les travaux se poursuivent afin d'assurer la cohérence entre les éléments du plan de développement des capacités (PDC) 2018 de l'UE, les résultats de l'examen annuel coordonné en matière de défense (EACD) et ceux des processus OTAN correspondants, comme le processus OTAN de planification de défense (NDPP) et le processus de planification et d'examen (PARP), lorsque les besoins se recoupent et en tenant compte de la spécificité et des attributions de chaque organisation. Par ailleurs, pour ce qui est du processus d'objectif global, l'UE a fait un travail d'harmonisation de la taxinomie et a modifié les échéances de manière à s'aligner davantage sur le NDPP.

Dans ce contexte, les services de l'UE ont été invités par différents Alliés à assister à des consultations bilatérales et multilatérales dans le cadre du NDPP. Dans le même temps, plusieurs États membres de l'UE qui sont aussi des pays de l'Alliance ou des partenaires

ont convié les services de l'OTAN à assister aux réunions bilatérales tenues dans le cadre de l'EACD. Les efforts de cohérence se sont également poursuivis dans le cadre de la mise en application de la coopération structurée permanente (CSP), comme en témoigne le fait que 38 des 47 projets CSP en cours répondent déjà dans les grandes lignes aux priorités OTAN. De plus, des contacts étroits entre les services concernés à tous les niveaux ont contribué à permettre à chaque organisation d'être bien informée des travaux en cours dans l'autre organisation. En application du principe du réservoir unique de forces, les capacités développées par les membres des deux organisations, y compris celles qui s'inscrivent dans le cadre de projets multinationaux, restent à la disposition des opérations de l'OTAN et de l'UE, sous réserve d'une décision politique des pays.

4. ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Α. Επιλογές, Έννοιες και Επεξηγήσεις Όρων

Η μεταφραστική διαδικασία της πέμπτης κατά σειρά έκθεσης προόδου μεταξύ του ΝΑΤΟ και της ΕΕ υπήρξε ιδιαίτερα απαιτητική λόγω χρήσης ειδικής ορολογίας, ακρωνυμίων και μακροπερίοδου λόγου καθώς και της ύπαρξης φαινομένων αμφισημίας. Ένα τόσο σημαντικό έγγραφο του οποίου η θεματολογία είναι πολιτικού ενδιαφέροντος απαιτεί και την ανάλογη μεταφραστική στρατηγική. Αρχικά, προσπάθησα να αντιμετωπίσω κάθε νοηματική δυσκολία με αναζήτηση σε ισοδύναμα πολιτικά κείμενα και κυρίως στις προηγούμενες τέσσερις εκθέσεις προόδου αλλά και στην αγγλική μετάφραση της παρούσας έκθεσης προκειμένου να αντλήσω υλικό που θα μου επέτρεπε να αναγνωρίσω τι κρύβεται πίσω από κάθε κώλυμα σε σημασιολογικό επίπεδο όπως **αμφισημίες** ή πιθανή **παρερμηνεία**. Αξιόλογα παραδείγματα αποτελούν τα «questions transversales», «atelier», «secteur civil» και «la déconfliction» του κειμένου-αφετηρίας που αποδόθηκαν ως «οριζόντια ζητήματα», «σεμινάριο», «κοινωνία των πολιτών» και «αποκλιμάκωση», αντίστοιχα.

Αναλυτικότερα, η απόδοση των «questions transversales» αν και φαινομενικά μοιάζει εύκολη υπόθεση λόγω της αυτονομίας των δύο λέξεων να σταθούν μόνες τους στον λόγο, αποδείχθηκε ιδιαίτερα δύσκολη αφού ως σύμφραση παρουσίαζε νοηματική ασάφεια με τη χρήση κατά λέξης μετάφρασης. Έπειτα από έρευνα στην Ετήσια Έκθεση (2007) για τις κύριες πλευρές και τις βασικές επιλογές της CFSP, ανακάλυψα ότι αποδίδονται εν τέλει ως «οριζόντια ζητήματα», όρος που αν παραλειπόταν θα δημιουργούσε προβλήματα παρερμηνείας. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν και με το «atelier», το οποίο υπήρξε παραπλανητικό ως προς την ελληνική ερμηνεία του αφού οι όροι «εργαστήριο» και «σεμινάριο» αντιστοιχούν γλωσσικά αλλά όχι ως προς το περιεχόμενο τους αφού το πρώτο άπτεται της έμπρακτης θεωρίας και το δεύτερο αποκλειστικά θεωρητικών ζητημάτων. Η φανερή **αμφισημία** του όρου με οδήγησε σε ενδελεχή έρευνα σε παράλληλα κείμενα όπου η απόδοση «σεμινάριο» έκανε αισθητή τη παρουσία της ενώ κάνοντας χρήση της αφαιρετικής μεθόδου κατέληξα στην υιοθέτηση της εν λόγω ελληνικής απόδοσης μιας και δεν θα μπορούσε εκ των πραγμάτων να πρόκειται για «εργαστήριο».

Σε αντίστοιχη περίπτωση **παρερμηνείας**, η απόδοση του γαλλικού όρου «secteur civil» εγκυμονούσε μια μεγάλη ως προς το νοηματικό πλαίσιο παγίδα μιας και φαινομενικά μοιάζει προσιτός όρος ως προς την απόδοση του. Δεν ήταν λίγες οι φορές που βρέθηκε ως «πολιτικός ή αστικός τομέας» γεγονός που διαστρέβλωνε εντελώς το νόημα που είχα πρωτίστως συλλάβει από το πρωτότυπο κείμενο. Η αγγλική εκδοχή του κειμένου δεν βοήθησε στην ελληνική απόδοση ούτε τα παράλληλα κείμενα παρά μόνο στη έμμεση ερμηνεία του όρου. Εν τέλει ακολούθησα την απόδοση του γαλλικο-ελληνικού λεξικού νομικών όρων ως «κοινωνία των πολιτών» αφού μου έμοιαζε η πιο πρόσφορη λύση βάσει νοήματος. Ο γαλλικός όρος «la déconfliction» αποδόθηκε ως «αποκλιμάκωση» έπειτα από εξονυχιστική έρευνα σε

παράλληλα κείμενα ίδιας θεματολογίας αφού πληθώρα αποδόσεων σε λεξικά τον ανέγραφαν ως «συμφιλίωση» και «ειρήνευση».

Αναφορικά με τους **όρους** και τις **επεξηγήσεις** τους, βαρυσήμαντη επιλογή υπήρξε η απόφαση να αποφύγω τις σημειώσεις του μεταφραστή. Είμαι σίγουρη ότι από τη στιγμή που το κείμενο-αφετηρία απευθύνεται σε ένα ανάλογα ενημερωμένο αναγνωστικό κοινό που πληροί τις προϋποθέσεις ανάγνωσης του, τότε και το αντίστοιχα ενημερωμένο ελληνικό αναγνωστικό κοινό θα σταθεί ικανοποιημένο χωρίς τις επεξηγήσεις μου στο κείμενο-στόχος. Περιπτώσεις αποσαφήνισης που θέλησα να εντάξω διότι θεώρησα απαραίτητες αλλά δεν τόλμησα λόγω της παραπάνω αιτιολόγησης συναποτελούν οι εξής: α. ο στρατιωτικός όρος «un exercice sur table» αποδίδεται ως «άσκηση επί χάρτου» και πρόκειται για άσκηση στην οποία μετέχουν αξιωματικοί επιτελείου κατά την οποία σχεδιάζουν τις επόμενες κινήσεις οι οποίες θα εφαρμοστούν στο πεδίο, β. ο όρος «G7» παραμένει ως έχει στο κείμενο-στόχο και πρόκειται για διεθνή ορολογία που απαντάται στην Ομάδα των Επτά, ένα διακυβερνητικό πολιτικό φόρουμ που αποτελείται από τον Καναδά, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρατηρώντας το πρωτότυπο και λαμβάνοντας υπόψιν τη φύση του συνειδητοποιήσα ότι θα ήταν λάθος από πλευράς μου αν υπέκυπτα στην παγίδα της επεξήγησης μιας και το κείμενο στην ολότητα του απευθύνεται σε ένα ενημερωμένο με τα διεθνή δρώμενα κι εξελίξεις κοινό.

Εν αντιθέσει, ο καταιγισμός πολυάριθμων γαλλικών και αγγλικών **ακρωνυμίων** έφερε στο προσκήνιο το θέμα αν θα παραμείνουν ως έχουν στο μετάφρασμα ή θα μεταφραστούν είτε με τα αρχικά γράμματα αντίστοιχης ορολογίας είτε με νεολογισμό. Η τελική απόφασή μου αφορούσε μία μίξη των παραπάνω επιλογών αφού μετέφρασα ολογράφως το ακρωνύμιο με την αντίστοιχη ελληνική ορολογία αλλά διατήρησα τα ακρωνύμια με λατινικούς χαρακτήρες σε παρένθεση καθώς έτσι απαντάται σε διεθνές επίπεδο κι αυτό γιατί σε περίπτωση προσαρμογής τους στην ελληνική γλώσσα ως ακρώνυμα ελλοχεύει ο κίνδυνος παρερμηνείας. Η εύρεση τους παρότι πρόκειται για διεθνή ορολογία που θεωρείται προσβάσιμη σε όλους, υπήρξε ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που κλήθηκα να αντιμετωπίσω και να επιλύσω. Η έλλειψη τους στα λεξικά αλλά και η διατήρησή τους με την αγγλική τους εκδοχή στα περισσότερα παράλληλα κείμενα δυσχέραινε ακόμη περισσότερο το μεταφραστικό μου έργο. Παραδείγματα όπως τα HYFUTEC, MEDEVAC, COTER, CBRN, NCIRC, CERT-EU, CDP, PARP, CARD, NDPP και PESCO να αποτελούν τα κύρια ακρωνύμια του παρόντος εγγράφου.

Ενδεικτικά, αναφέρω δύο περιπτώσεις αντιπροσωπευτικές στην χρήση ελληνικής επεξήγησης και του αγγλικού ακρωνύμιου. Η ελληνική απόδοση του αγγλικού όρου και κατ' επέκταση αρκτικόλεξου «NATO Computer Incident Response Capability (NCIRC)» φαίνεται βάσει του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2021 σχετικά με την κατάσταση των ικανοτήτων κυβερνοάμυνας της ΕΕ να είναι η «ικανότητα αντιμετώπισης ηλεκτρονικών χρήσεων» ενώ ταυτόχρονα, τα αρχικά των παραπάνω να αδυνατούν να συνθέσουν δικό τους ελληνικό αρκτικόλεξο. Η χρήση του αγγλικού συν τοις άλλοις έχει διττό χαρακτήρα, αφενός να γίνει εύληπτος ο όρος στο αναγνωστικό κοινό και αφετέρου από σεβασμό στο πρωτότυπο κείμενο που τον διατηρεί. Αναφορικά με το ακρωνύμιο «MEDEVAC», παραμένει ως έχει μιας και πρόκειται για γνωστό όρο στο αναγνωστικό κοινό

γεγονός που αποδεικνύεται από την υιοθέτηση του αγγλικού ακρωνυμίου στο πρωτότυπο (Medical Evacuation) χωρίς καμία τροποποίηση ως προς την γαλλική γλώσσα.

Εν αντιθέσει με προηγούμενες σχετικές περιπτώσεις, το γαλλικό ακρωνύμιο «CBRN» αν και διαθέτει αντίστοιχη ελληνική απόδοση «ΧΒΡΠ» έπειτα από έρευνα σε τεχνικά κυρίως κείμενα, θεώρησα ορθότερο να παραμείνει ως έχει με την υιοθέτηση του αγγλικού αρκτικόλεξου λόγω αφενός της χρήσης του ακρωνυμίου στο πρωτότυπο και αφετέρου ο ελληνικός νεολογισμός ίσως δεν γίνει εύληπτος στο αναγνωστικό κοινό χωρίς να ανατρέξει σε κάποια μηχανή αναζήτησης για περαιτέρω επεξηγήσεις. Ενώ, μάλιστα, υπήρξε και αρκτικόλεξο το οποίο φέρει ελληνική απόδοση αρκετά διαδεδομένης στο ελληνικό κοινό. Συγκεκριμένα, η μετάφραση του «cellule de communication stratégique à destination du Sud) du Service européen pour l'action extérieure (SEAE)» ως «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ)» βρέθηκε μέσω της πολύγλωσσης απεικόνισης στην ιστοσελίδα του Eur-Lex και διατηρήθηκε στην ελληνική της απόδοση κατά τη μεταφορά στο κείμενο-στόχο.

Σε ανάλογη περίπτωση με τα αρκτικόλεξα κινήθηκα και με την ονομασία του φόρουμ CYBERSEC 2019, το οποίο παρέμεινε κι αυτό αμετάβλητο στο μετάφρασμα. Πρόκειται για το μεγαλύτερο φόρουμ στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και κυβερνοάμυνας που έλαβε χώρα στις 29 και 30 Οκτωβρίου 2019 στο Κατοβίτσε της Πολωνίας. Η απόφαση να παραμείνει αμετάφραστο έγκειται στη διεθνή αναγνωρισιμότητα του εν λόγω φόρουμ. Το ίδιο συνέβη και με την άσκηση «Cyber Coalition 2019», όρος αμετάβλητος κατά τη μεταφορά του στο κείμενο-στόχο και μάλιστα με τη χρήση εισαγωγικών καθώς πρόκειται για ονομασία άσκησης, υποδειγμένο από την ιστοσελίδα του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας. Σε ανάλογη περίπτωση, η ετήσια άσκηση κυβερνοάμυνας «Locked Shields 2019» ακολούθησε τα ίδια μεταφραστικά χνάρια (πηγή τεκμηρίωσης θεωρείτο το ενημερωτικό έγγραφο του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου).

Στο ίδιο μοτίβο τα «Task Force East StratCom» και «Task Force South StratCom» παρέμειναν, επίσης, ως έχουν στο μετάφρασμα σεβόμενη το πρωτότυπο που υιοθέτησε τον αγγλικό όρο προκειμένου να μην υπάρξει παρερμηνεία από μέρους του αναγνωστικού κοινού.

Επιπροσθέτως, **επεξηγήσεις όρων** όπως στα «Υβριδικές Απειλές», «Κυβερνοάμυνα», «Οριζόντια Ζητήματα» και «Άσκηση επί χάρτου» θεώρησα ορθότερο να παραληφθούν αφού το ελληνικό αναγνωστικό κοινό διαθέτει γνώσεις αντίστοιχες των απαιτήσεων του πολιτικού αυτού εγγράφου. Σε μία πρώτη επαφή μαζί τους, τολμώ να πω, έμοιαζαν δυσπρόσιτα αφενός γιατί ακόμη προσπαθούσα να συλλάβω το νόημα πίσω από τις συμφράσεις και αφετέρου αναζητούσα την ελληνική απόδοση τους με την ελπίδα εκείνη να με κατατοπίσει. Εν τέλει εξοικειώθηκα με την προβλεπόμενη ορολογία, ιδίως με τις Υβριδικές Απειλές καθώς ήταν πρωτάκουστος όρος για μένα. Φαινομενικά, οι μεταφραστικές δυσχέρειες έγκεινται στη προσπάθεια απόδοσης των **νεολογισμών** όπως στη περίπτωση μετάφρασης των ακρωνυμίων ενώ στην πραγματικότητα εντοπίζονται στην σωστή ερμηνεία των όρων, στη βαθιά κατανόηση του κειμένου και στην αποφυγή παρερμηνείας. Αυτά τα τρία, μάλιστα, συστατικά συνέθεταν το άγχος μου κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Ιδίως στο επίπεδο ορολογίας και σημασιολογίας όπως εξηγώ παρακάτω.

Β. Ορολογία, Σημασιολογικού και Πραγματολογικού χαρακτήρα επιλογές

Τη μεγαλύτερη μεταφραστική πρόκληση παρουσιάζει η πολιτική και μη **ορολογία** καθ' όλη την έκταση της η πέμπτη έκθεση προόδου. Όροι που προσωπικώς δεν ήμουν εξοικειωμένη έκαναν την εμφάνιση τους στο κείμενο δυσχεραίνοντας το έργο μου τόσο ως προς την κατανόηση τους όσο και ως προς την κατάλληλη εκδοχή τους κατά τη μετάφραση. Η ευθύνη και ο σεβασμός προς το πρωτότυπο κείμενο αλλά κι ως προς το ελληνικό αναγνωστικό κοινό μετατράπηκαν σε άγχος να αποδώσω άρτια κάθε ορολογία ξεχωριστά δίχως να υπάρξει κανένα κώλυμα, λάθος, παρερμηνεία, αμφισημία κατά την ανάγνωση του μεταφράσματος.

Η ορολογία της πέμπτης έκθεσης προόδου κατ' εμέ χωρίζεται σε δύο κατηγορίες: α. **την ονομασία των εκάστοτε κέντρων ή φορέων** και β. **σε αυτόνομους στρατιωτικούς, πολιτικούς όρους**.

Αναφορικά με τη **πρώτη κατηγορία**, υπήρξαν ουκ ολίγες περιπτώσεις όπου η επακριβής του απόδοση δεν υπήρχε πουθενά αλλού καταγεγραμμένη πλην της ιστοσελίδας της Eur-Lex, γεγονός που σηματοδότησε ένα σημαντικό σύμμαχο αναζήτησης τέτοιου είδους ορολογίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα εξής: i) η ελληνική απόδοση του γαλλικού όρου «Le Centre d'excellence européen pour la lutte contre les menaces hybrides» ως «Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας για την Αντιμετώπιση Υβριδικών Απειλών», ii) η σκόπιμη μετάφραση μόνο του ουσιαστικού «opération» στα «opération Sophia», «opération Irini» και «opération Sea Guardian» με τις ονομασίες να παραμένουν αμετάβλητες (Sophia, Irini, Sea Guardian) λόγω του αναγνωρίσιμου χαρακτήρα τους.

Όρος ιδιαίτερα δυσεύρετος ως προς την ελληνική του απόδοση υπήρξε ο «La Cellule de fusion», τον οποίο κι αναζήτησα σε πληθώρα παράλληλων κειμένων στην ιστοσελίδα τόσο του NATO όσο και του Υπουργείου Άμυνας. Εν τέλει κατέφυγα στην αγγλική εκδοχή της πέμπτης έκθεσης προόδου όπου και μπόρεσα μέσω του αγγλικού όρου «Hybrid Fusion Cell» να αντλήσω τον αντίστοιχο ελληνικό ως «Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών».

Σε ανάλογη περίπτωση, η σύμφραση του πρωτοτύπου «COP (situation opérationnelle commune)» εγκυμονούσε τον κίνδυνο της κατά λέξη μετάφρασης αφού εκ πρώτης όψεως δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Στην ελληνική, όμως, απόδοση της η σύμφραση αυτή φέρει το ουσιαστικό «εικόνα» αντί για «κατάσταση» όπως φανερώνουν αρκετές πηγές ανάμεσα τους η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και το Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχέδιο για την ίδρυση και λειτουργία επιχειρήσεων. Συνεπώς, μεταφράζεται ως «COP (κοινή επιχειρησιακή εικόνα)».

Αναφορικά με τη **δεύτερη κατηγορία**, υπήρξαν αρκετοί δυσεύρετοι όροι που την ερμηνεία του έδωσε είτε το γαλλικο-ελληνικό λεξικό νομικής ορολογίας είτε η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως μέσω διγλωσσης απεικόνισης. Λόγος γίνεται για τους γαλλικούς όρους «Daech»

και «déconfliction» που μεταφράστηκαν στην ελληνική γλώσσα ως «Ισλαμικό Κράτος» και «αποκλιμάκωση», αντίστοιχα.

Όντας ένα αμιγώς πολιτικό κείμενο, απρόσωπο και τεχνοκρατικό στη βάση του, απαιτεί και το ανάλογο ύφος ως προς τη μεταφορά του στη γλώσσα-στόχο καθώς και έρευνα τεκμηρίωσης των όσων αναφέρει. Χαρακτηριστικό του γνώρισμα αποτελεί α. η επίκληση στη λογική, β. οι μακροπερίοδοι λόγοι, γ. η πληθώρα όρων και δ. το αυστηρό του ύφος.

Η μεταφορά του ίδιου ακριβώς ύφους κάνοντας **επίκληση στη λογική** και στη πειθώ της επιχειρηματολογίας υπήρξε αρκετά ευκολότερη συγκριτικά με τα υπόλοιπα μεταφραστικά προβλήματα. Η απουσία ενός ρήτορα ή πολιτικού προσώπου φορτισμένου συναισθηματικά που θα πότιζε το κείμενο με επίσης φορτισμένα συναισθήματα μού πρόσφερε το δικαίωμα να διεισδύσω στη βαρύτητα του λόγου χωρίς να το οικειοποιηθώ πλήρως. Ένα τέτοιο τεχνοκρατικό κι απρόσωπο έγγραφο με βοηθάει με την αυστηρότητα του να το αντιμετωπίσω ως έχει αποφεύγοντας κάθε συναισθηματισμό που ίσως να έβλαπτε την αντικειμενικότητά μου.

Αναφορικά με τη δομή του κειμένου-αφετηρία, **ο μακροπερίοδος λόγος** έκανε αισθητή τη παρουσία του γεγονός που δημιουργούσε το ερώτημα αν θα την υιοθετήσω κι εγώ στο μετάφρασμα μου. Η πληθώρα μακρών περιόδων δεν δημιουργούσε μόνο την αίσθηση σύγχυσης λόγω του βομβαρδισμού πληροφοριών αλλά και της ευθύνης να συλλάβω το νόημα ως έχει και να το μεταφέρω χωρίς την παράλειψη ή τη παρερμηνεία κανενός όρου. Ελάχιστες φορές παρέκκλινα από το κείμενο-αφετηρία ως προς την υιοθέτηση των μακρών περιόδων αν και ομολογώ υπήρξε μια τεράστια πρόκληση να μεταφερθεί στην ελληνική γλώσσα με την συντακτική ελευθερία που την χαρακτηρίζει χωρίς να φαίνεται ότι πρόκειται για μετάφραση. Υπήρξαν περιπτώσεις όπου ένας μακροπερίοδος λόγος αποτελούσε και μία αυτόνομη παράγραφο ενώ άλλες που ο καταγιγισμός πληροφοριών με δυσκόλευε ως προς την αποκωδικοποίηση του, ιδίως όταν διέθετε κι **ορολογία**.

Η ευελιξία που χαρίζει η ελληνική γλώσσα ως προς τη σύνταξη της φάνηκε εκπληκτικά χρήσιμη κατά τη μεταφραστική διαδικασία του εν λόγω πολιτικού κειμένου. Αν και η αυστηρή σύνταξη του κειμένου-αφετηρία με δέσμευε να παραμείνει και στο μετάφρασμα κατά αυτόν τον τρόπο, προτίμησα να αλλάξω ορισμένες φορές τους όρους της πρότασης αφενός για έμφαση αφού κάποιες σημαντικές πληροφορίες είχαν στο πρωτότυπο κείμενο παραπέσει στο τέλος των μακρών περιόδων και αφετέρου για την ελληνικοποίηση του προκειμένου να μην φαίνεται ότι πρόκειται για μεταφρασμένο κείμενο.

Σπανίως, αλλά συνέβη, έπειτα από αναφορά στο Συμβούλιο του NATO, μιας κι ήταν στην ίδια περίοδο λόγου με την αναφορά στην ΕΕ, επικρατούσε σύγχυση για τη ταυτότητα του καθώς δεν διέθετε άλλο γνώρισμα πέρα από τον γαλλικό όρο «le Conseil». Συνεπώς, υπήρξαν φορές που πίστευα ότι επρόκειτο για το Συμβούλιο της ΕΕ κι όχι του NATO γεγονός που οφείλεται όχι μόνο στην έλλειψη επιθετικού προσδιορισμού ή επεξήγησης αλλά και στον βομβαρδισμό μακρών περιόδων που ταλαιπωρούν κατά την ανάγνωση και δυσχεραίνουν το νόημα.

Σε σημασιολογικό επίπεδο, αρκετά παραδείγματα με ταλάνιζαν ως προς όχι μόνο τη μετάφραση αλλά και τη νοηματική τους συνάφεια με το πρωτότυπο κείμενο. Λέξεις ή συμφράσεις που άλλη σημασία έχουν εξαρχής κι άλλη αποκτούν εντός του συγκεκριμένου προκαλώντας προβλήματα κατά τη κατανόηση, την απόδοση, ακόμη και την συνοχή. Ιδίως όταν επρόκειτο για νεοφερμένο όρο στο κείμενο και πρωτόγνωρο για εμένα. Τέτοιες περιπτώσεις συνθέτουν οι εξής συμφράσεις κι όροι: «secteur civil», «atelier», «un exercice sur table», «Anatomie de la désinformation» που το καθένα θα μπορούσε να μεταφραστεί λανθασμένα με βάση τη κατά λέξη μετάφραση αφού διαθέτουν διαφορετικές σημασίες κι ερμηνείες αναλόγως το συγκεκριμένο. Λαμβάνοντας σοβαρά υπόψιν, όμως, το ύφος και ορίζοντας εξαρχής το σημασιολογικό εύρος που καλύπτει η ενότητα αυτή στη γλώσσα-πηγή, κατάφερα να αποδώσω κάθε έννοια, όρο και σύμφραση με άξονα τη διατήρηση του σημασιολογικού εύρους της προς μετάφραση ενότητας. Η επίτευξη υφολογικής ισοδυναμίας υπήρξε καθοριστικής σημασίας. Για αυτό και προέβη σε διατήρηση κι όχι μετατόπιση του σημασιολογικού εύρους στο μετάφρασμα μου.

Σε υφολογικό επίπεδο, διατηρήθηκε στο έπακρον το ύφος του κειμένου-αφετηρία στο κείμενο-στόχος, το οποίο χαρακτηρίζεται ως επίσημο, τυπικό, ουδέτερο και τεχνοκρατικό. Δεν υπήρξε απόκλιση ούτε υφολογική έκπτωση καθώς ήμουν ιδιαίτερα προσεκτική ως προς την ακολουθία και την υιοθέτηση της δομής του πρωτοτύπου κειμένου. Άλλωστε, ένα τέτοιο κείμενο που περιέχει ανάλογες πληροφορίες δεν θα μπορούσε να αποδοθεί και με διαφορετικό τρόπο.

Παράλληλα με τις σημασιολογικού και υφολογικού χαρακτήρα επιλογές, κλήθηκα να προβώ σε ενέργειες που αφορούν εις βάθος το πραγματολογικό πεδίο της κάθε υπό μετάφραση ενότητας. Πρώτη επαφή **σε πραγματολογικό επίπεδο** υπήρξε η διατήρηση ή μη της εκάστοτε πραγματολογικής αναφοράς προκειμένου το μετάφρασμα μου να ανταποκρίνεται στον επικοινωνιακό σκοπό του συγκεκριμένου κειμένου-πηγή όπως και στο ενδεχόμενο αν αυτός εκφέρεται βάσει των υφολογικών συμβάσεων που διέπουν στη γλώσσα-στόχος, εν προκειμένω στην ελληνική, τη σύνταξη ανάλογου είδους εγγράφων.

Εν κατακλείδι, η μεταφραστική διαδικασία της πέμπτης έκθεσης προόδου μεταξύ του ΝΑΤΟ και της ΕΕ αποτέλεσε μια ενδιαφέρουσα πρόκληση για εμένα. Υπήρξε όχι μόνο ο σηματοδότης της λήξης των σπουδών μου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας αλλά και μια απόδειξη της επιμονής κι υπομονής μου κατά τη μετάφραση, των δυνατοτήτων μου, της πίστης μου στις μεταφραστικές μου ικανότητες. Θέτοντας τον εαυτό μου ως δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ του κειμένου-αφετηρία και του κειμένου-στόχος, κλήθηκα κι αντιμετώπισα ορισμένα σύνθετα και μη προβλήματα αφενός μεταφραστικής φύσεως κι αφετέρου διεθνούς ορολογίας. Εμπλούτισα τα λεξικολογικά εφόδιά μου, έδωσα στον εαυτό μου το περιθώριο να κάνει λάθη και να προσπαθήσει να τα διορθώσει, διδάχτηκα ακόμη περισσότερα επί της πολιτικής σκακιάς. Η κυριότερη πρόκληση, ωστόσο, που έφερα εις πέρας υπήρξε η καταπολέμηση του άγχους και των φοβιών μου ως προς την αρτιότητα του μεταφράσματος μου και κατ' επέκταση την ακρίβεια στην απόδοση ορολογιών. Ευελπιστώ να στάθηκαν άξια των προσδοκιών μου προσφέροντας με τη σειρά μου στην ελληνική πραγματικότητα την μετάφραση της πέμπτης έκθεσης προόδου στην γλώσσα μας.

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

○ Κείμενο- Πηγή:

(2020). Cinquième rapport d'étape sur les suites données aux propositions communes entérinées le 6 décembre 2016 et le 5 décembre 2017 par le Conseil de l'Atlantique Nord et le Conseil de l'Union européenne.

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/6/pdf/200615-progress-report-nr5-EU-NATO-fre.pdf

○ Βοηθήματα:

Λεξικά που χρησιμοποιήθηκαν:

- I. IATE, European Union terminology, <https://iate.europa.eu/home>
- II. Kanellos G., Papathanasiou N., Pollalis I., Tsimaras K., Xefteri S., Kavvatha M., Kiranoudi F., Pappa N., Français-Grec/ Grec-Français Dictionnaire Juridique (2ème edition 2020), Νομική Βιβλιοθήκη
- III. Pandélodimos D., Kaïtéris C.. Ελληνογαλλικό Λεξικό (Έκδοση 3^η, 2016), ΕΚΔ. Τσιγαρίδα
- IV. Γ.Φ. Γαλάνης, Dictionnaire Français-Grec Moderne, ΕΚΔ. Πατάκη

Παράλληλα Κείμενα:

- I. López A., White I. (2021). ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΘΕΣΗΣ σχετικά με τη συνεργασία ΕΕ-NATO στο πλαίσιο των διατλαντικών σχέσεων (2020/2257(INI)). Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ανακτήθηκε από https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/AFET/PR/2021/05-26/1227390EL.pdf
- II. (2017). Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) για πιο αποτελεσματική Ευρωπαϊκή άμυνα. *Ασφάλεια*, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ανακτήθηκε από

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20171208STO89939/moni-mi-diarthromeni-sunergasia-pesco-gia-pio-apotelesmatiki-europaiki-amuna>

- III. (2020). Σύσταση προς το Συμβούλιο και τον ΑΠ/ΥΕ σχετικά με την εφαρμογή και τη διακυβέρνηση της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO). ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 404/215. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0278&from=EN>
- IV. (2020). ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας. Ανακτήθηκε από https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/ec/00400-r1.%20ann.gr0.htm
- V. (2021). Χρονολόγιο: Συνεργασία της ΕΕ σε θέματα ασφάλειας και άμυνας. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ανακτήθηκε από <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/defence-security/defence-security-timeline/#>
- VI. (2019). Déclaration du Président de la République avec Jens Stoltenberg, Secrétaire général de l'OTAN. Ανακτήθηκε από <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/11/28/declaration-du-president-de-la-republique-avec-jens-stoltenberg-secretaire-general-de-lotan>
- VII. (2021). Summit of the heads of State and government at the NATO headquarters in Brussels on Monday. Ανακτήθηκε από <https://otan.delegfrance.org/Sommet-des-Chefs-d-Etat-et-de-gouvernement-au-siege-de-l-OTAN-le-lundi-14-juin-1686>
- VIII. (2011). LE TRAITÉ SUR L'ANTARCTIQUE. Ανακτήθηκε από https://documents.ats.aq/keydocs/vol_1/vol1_2_AT_Antarctic_Treaty_f.pdf
- IX. (2020). Fifth progress report on the implementation of the common set of proposals endorsed by EU and NATO Councils on 6 December 2016 and 5 December 2017. Ανακτήθηκε από <https://www.consilium.europa.eu/media/44451/200616-progress-report-nr5-eu-nato-eng.pdf>
- X. (2010). Ομιλία ΓΓ ΥΠΕΞ Πρέσβη Ι.-Α. Ζέπου στο 19ο διεθνές συμπόσιο της Ελληνικής Ένωσης για Ατλαντική Ευρωπαϊκή Συνεργασία (Αθήνα, 20.12.2010) - Ανακοινώσεις - Δηλώσεις - Ομιλίες. Ανακτήθηκε από

<https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/omilia-gg-upeks-presbe-i-a-zepou-sto-19o-diethnes-sumposio-tes-ellenikes-enoses-gia-atlantike.html>

- XI. Συμμετοχή ANYΠΕΞ, Γ. Κατρούγκαλου, στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της Ε.Ε. (Βρυξέλλες, 12.12.2017) - Συναντήσεις - Δράσεις - Συμμετοχές. Ανακτήθηκε από <https://www.mfa.gr/epikairotita/eidiseis-anakoinoseis/summetokhe-anupeks-katrougkalou-sto-sumbouliao-genikon-upotheseon-tes-ee-bruxelles-12122017.html>
- XII. Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) - Η Ελλάδα στους Διεθνείς Οργανισμούς. Ανακτήθηκε από <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/nato.html>
- XIII. Saryusz-Wolski J., Συζητήσεις - Ετήσια Έκθεση (2007) για τις κύριες πλευρές και τις βασικές επιλογές της CFSP (Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας) – Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας και ESDP (Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφαλείας και Άμυνας) – Ο ρόλος του NATO στο οικοδόμημα ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συζήτηση) - Τετάρτη 18 Φεβρουαρίου 2009. Ανακτήθηκε από https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-6-2009-02-18-INT-3-068_EL.html
- XIV. Lenzu, M. (2021). EUNAVFOR MED IRINI: Διορισμός νέου διοικητή επιχείρησης. Ανακτήθηκε από <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/09/23/eunavfor-med-irini-new-operation-commander-appointed/>
- XV. Επιτροπή «Πολιτική εδαφικής συνοχής και προϋπολογισμός της ΕΕ» (COTER). (2022). Ανακτήθηκε από <https://cor.europa.eu/el/our-work/Pages/coter.aspx>
- XVI. CYBERSEC CEE 2019 – 5th European Cybersecurity Forum CYBERSEC 2019. (2019). Ανακτήθηκε από <https://cybersec-cee.eu/>
- XVII. Άσκηση Κυβερνοάμυνας NATO «Cyber Coalition 2015» - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα. (2015). Ανακτήθηκε από <https://geetha.mil.gr/6308-askhsh-kybernoamynas-nato-cyber-coalition-2015/>
- XVIII. (2019). Προκλήσεις για μια αποτελεσματική ενωσιακή πολιτική για την κυβερνοασφάλεια, Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Ανακτήθηκε από https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/BRP_CYBERSECURITY/BRP_CYBERSECURITY_EL.pdf

- XIX. (2006). Εκπόνηση στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδίου για την ίδρυση και λειτουργία Επιχειρησιακού Κέντρου Διαχείρισης κρίσεων με σκοπό τη βελτίωση της επείγουσας προνοσοκομειακής περίθαλψης και της βελτιστοποίησης της ανταπόκρισης. Ανακτήθηκε από http://www.edespaygeia.gr/Uploads/meletes/27_epixeirhsiako_kendro_diaxeirishs.pdf
- XX. (2021). Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Τεύχος Δεύτερο). Ανακτήθηκε από <http://epa.gov.gr/wp-content/uploads/2021/08/FEK3630.pdf>
- XXI. Κείμενα που εγκρίθηκαν - Κατάσταση των ικανοτήτων κυβερνοάμυνας της ΕΕ. (2021). Ανακτήθηκε από https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0412_EL.html
- XXII. (2021). Κομισιόν: Προτείνει δημιουργία κοινής μονάδας κυβερνοασφάλειας. Ανακτήθηκε από <https://www.stockwatch.com.cy/el/article/eyropaiki-oikonomia/komision-proteinei-dimioyrgia-koinis-monadas-kyvernoasfaleias>
- XXIII. StratCom | NATO Strategic Communications Centre of Excellence Riga, Latvia. (2022). Ανακτήθηκε από <https://stratcomcoe.org/>

Λοιπή Βιβλιογραφία:

- I. Μπατσαλιά, Σελλά, (2010), *Γλωσσολογική Προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της Μετάφρασης*, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
- II. Μπαμπινιώτης, (1998), *Θεωρητική Γλωσσολογία*, ΕΚΔ. Αθήνα
- III. Ammann, (2014), *Βασικές Αρχές της Μεταφρασεολογίας*, ΕΚΔ. Διάυλος
- IV. Ράις, Βέρμερ, (2021), *Θεμελίωση μιας Γενικής Θεωρίας της Μετάφρασης*, ΕΚΔ. Διαύλος